Αναστάσιος Ορλάνδος: Οι ελληνικές αρχαιότητες και οι έλληνες αρχαιολόγοι

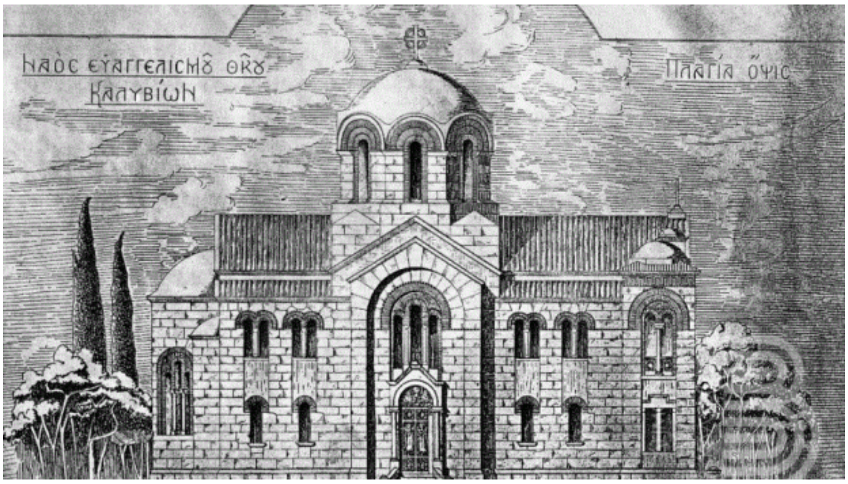

Στις 23 Δεκεμβρίου 1887 γεννήθηκε στην Αθήνα ο ακαδημαϊκός **Αναστάσιος Ορλάνδος**, σημαντική προσωπικότητα της ελληνικής αρχιτεκτονικής και αρχαιολογίας με διεθνές κύρος.

Ο **Ορλάνδος**, απόγονος του πολιτικού της Επανάστασης του 1821 Ιωάννη Ορλάνδου, αλλά και της οικογένειας των Κουντουριώτηδων (εκ μητρός), σπούδασε αρχιτεκτονική στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Ακολούθως αναγορεύτηκε διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (θέμα της διδακτορικής διατριβής του ήταν «Το αέτωμα του εν Σουνίω ναού του Ποσειδώνος»).

Εργάστηκε σε νεαρή ηλικία (1910-1917) ως αρχιτέκτονας στις αναστηλώσεις των μνημείων της Ακρόπολης υπό τον Νικόλαο Μπαλάνο, ενώ υπήρξε μαθητής και συνεργάτης σπουδαίων αρχαιολόγων, όπως ήταν οι W. Dörpfeld, G. Karo, R. Heberdey, A. von Premerstein και A. Brückner.

Από το 1919 έως το 1958 ο **Ορλάνδος** δίδαξε στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Μετσοβίου (Αρχιτεκτονική Μορφολογία και Ρυθμολογία, Ιστορία της Αρχιτεκτονικής), ενώ από το 1939 έως το 1958 υπήρξε τακτικός καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Εξάλλου, ο **Ορλάνδος** διετέλεσε επί μακρόν διευθυντής της Υπηρεσίας Αναστηλώσεως Αρχαίων και Ιστορικών Μνημείων.

Ακολουθώντας την επιστημονική οδό της πολύωρης και κοπιαστικής εργασίας και μελέτης κοντά στα μνημεία, ο Ορλάνδος προέβη στην αποτύπωση και το σχεδιασμό τους με απαράμιλλη ευχέρεια και ακρίβεια, δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στον τρόπο δόμησης και ένταξης στο τοπίο, στη λειτουργικότητα και την αισθητική των αρχαίων, βυζαντινών και νεότερων κτισμάτων.

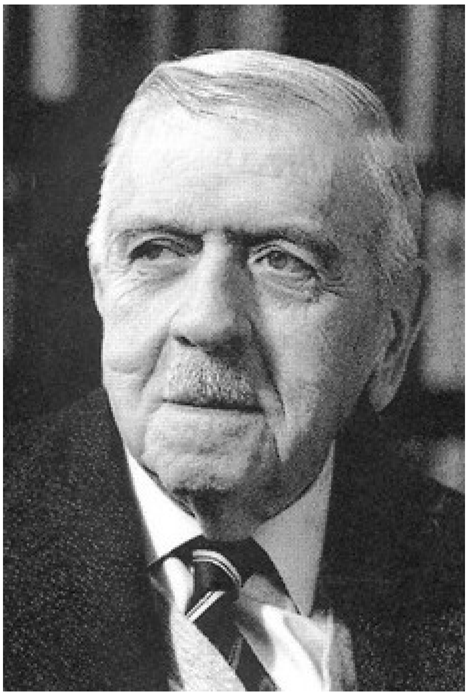

Έχοντας αποκτήσει μια μοναδική εποπτεία ολόκληρου του ελληνικού μνημειακού χώρου, ο Ορλάνδος διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο όχι μόνο στην απογραφή αλλά και στην αρχειοθέτηση του τεράστιου μνημειακού πλούτου της χώρας μας.

Τα ενδιαφέροντά του δεν περιορίζονταν μόνο στην αρχαιότητα, τα παλαιοχριστιανικά και τα βυζαντινά μνημεία, αλλά εκτείνονταν έως τη λαϊκή αρχιτεκτονική του 18ου αιώνα.

Ο Ορλάνδος υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών (1926), ενώ το 1950 εξελέγη πρόεδρος αυτής.

Επίσης, διετέλεσε σύμβουλος (1927-1951) και γραμματέας (1951-1979) της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας.

Ο Ορλάνδος συμμετείχε στη διοίκηση και άλλων επιστημονικών εταιρειών (Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία, Εταιρεία Βυζαντινών Σπουδών), ενώ υπήρξε τακτικό μέλος ξένων αρχαιολογικών ινστιτούτων και σχολών στη χώρα μας.

Το όνομα του Ορλάνδου συνδέθηκε άρρηκτα με την αναστήλωση πολλών αρχαίων και βυζαντινών μνημείων της χώρας μας, ενώ αναρίθμητες υπήρξαν οι μελέτες του με θέμα τα εν λόγω μνημεία.

Ο Αναστάσιος Ορλάνδος απεβίωσε πλήρης ημερών στην Αθήνα, στις 6 Οκτωβρίου 1979.

Εις μνήμην του Αναστασίου Ορλάνδου παραθέτουμε ένα απόσπασμα από επιφυλλίδα του σπουδαίου αρχαιολόγου και διανοουμένου **Μανόλη Ανδρόνικου**, που έφερε τον τίτλο «Αρχαιολογικά» και είχε δημοσιευτεί στην εφημερίδα «Το Βήμα» την Πέμπτη 13 Νοεμβρίου 1980:

[…]

Θα ήταν κοινοτοπία να σημειώσω τη σημασία που έχει η αρχαιολογία για την Ελλάδα. Ωστόσο, πιστεύω πως οι κοινοτοπίες είναι συχνά λιγότερο βαρετές και ανόητες από κάποιες τάχα βαθυσήμαντες και τάχα πρωτότυπες ρήσεις· και είμαι βέβαιος πως οπωσδήποτε είναι πιο χρήσιμες. Ίσως, βέβαια, δε χρειάζεται να θυμίσω τα πρακτικά ωφελήματα που αποκομίζουν όλοι οι Έλληνες, και ως οργανωμένο κράτος και ως ανοργάνωτοι πολίτες, από τις αρχαιότητες. Το περιπόθητο τουριστικό συνάλλαγμα θα ήταν πολύ μικρότερο, υποθέτω, αν δεν είχαμε τον Παρθενώνα, τους Δελφούς, την Πύλη των Λεόντων ή την Κνωσό. Ακόμα είναι περιττό να αναφέρω ότι προς τους «ευκλεείς προγόνους» εξακολουθούμε να καταφεύγουμε όταν αισθανθούμε

την ανάγκη να προσκομίσουμε πολιτιστικούς τίτλους ευγενείας. Αυτά όλα είναι γνωστά, ίσως μάλιστα βαραίνουν πολύ λιγότερο σε μια ουσιαστική εκτίμηση των πραγμάτων. Πολύ πιο βασική είναι η παιδευτική αξία όλων αυτών των πολιτιστικών στοιχείων που αποχτήσαμε και αποχτούμε καθημερινά με τη δουλειά των αρχαιολόγων. Και αν η μελέτη της ιστορίας αποτελεί ανάγκη και όπλο για την ίδια μας τη ζωή, η αρχαιολογική έρευνα είναι η πιο ουσιαστική και ανεξάντλητη πηγή ιστορικών τεκμηρίων.

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΠΕΜΠΤΗ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1980

Στόν ἀνακριτή οἱ κόλλες τοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Πρόγραμμα 100 ἡμερῶν καταρτίζει τὸ ΠΑΣΟΚ

Ἐπικεφαλῆς κινήσεως τοῦ Κέντρου ὁ κ. Μαῦρος

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ

Γιατί δυσφοροῦν οἱ δικαστές

Πῶς ξαλαφρώνει ὁ Ο.Τ.Ε.!

Μέ ποιά «τράπουλα» οἱ ἐκλογές

Σήμερα ἡ ἀπόφαση τῶν ὑπαλλήλων γιά τίς αὐξήσεις

Σὲ φιάλες ὑγραερίου δίπλα, ἔβαλαν τίς βόμβες στά δύο σούπερ μάρκετ

Μὲ σουγιά ὑποχρέωσε γυναίκα

«ΤΟ ΒΗΜΑ», 13.11.1980, Ιστορικό Αρχείο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

Υπάρχει, όμως, και μια άλλη όψη του θέματος. Όχι πια η σημασία των αρχαιοτήτων, αλλά η σημασία της ελληνικής αρχαιολογικής επιστήμης. Είναι πρόδηλο σε όλους ότι στο διεθνή στίβο τα σύγχρονα έθνη αγωνίζονται όχι μονάχα για την οικονομική τους επικράτηση, αλλά και για την πνευματική και πολιτιστική τους προβολή. Κάποτε μάλιστα αυτή βαραίνει τόσο πολύ, ώστε να κρίνεται άξια και να θυσιαστούν υψηλά οικονομικά μεγέθη για την πραγμάτωσή της. Η Ελλάδα έχει, ευτυχώς, σ' αυτόν τον τομέα μια δυσανάλογη με το μέγεθός της παρουσία, προπάντων με την ευτυχισμένη καλλιτεχνική της δημιουργία. Δεν υπάρχουν πολλά έθνη που κέρδισαν μέσα σε μια γενιά **δύο βραβεία Νομπέλ με τους ποιητές τους** και δεν ξέρω αν υπάρχει άλλο έθνος που μπορεί να ακούει ζωντανή τη φωνή του ποιητή που τιμήθηκε με το βραβείο αυτό και σύγχρονα τη φωνή **ενός άλλου που τιμήθηκε με το βραβείο Λένιν**. Και δεν ξέρω αν έχει ξαναγίνει σε απονομή Νομπέλ ν' ακουστούν οι βραβευμένοι στίχοι με τη μουσική πνοή που τους χάρισε ένας συντοπίτης τού βραβευμένου μουσικός. Αυτά όλα ίσως είναι

γνωστά, όσο κι αν τα ξεχνούμε εύκολα, όσο κι αν ύστερα από την πρώτη έξαψη αφήνουμε τους δημιουργούς στην ησυχία τους για να ξαναβρούμε κι εμείς τη δική μας.

Η δίκη της Πράγας στή σκηνή

5ωρη στάση καί σήμερα στούς ΗΣΑΠ

ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑΡΧΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΑΦΙΑΣ!

Τούς μισθούς τών έτών τής αίχμαλωσίας ζητούν μέ άγωγή ύστερα άπό 35 χρόνια, χίλιοι Αγγλοι!

ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΟΥ «ΒΗΜΑΤΟΣ»

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΤΟΥ ΜΑΝ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

«ΤΟ ΒΗΜΑ», 13.11.1980, Ιστορικό Αρχείο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

Δεν είμαι αρμόδιος να κρίνω τη συμβολή άλλων επιστημονικών κλάδων σε μια τέτοια πνευματική προβολή του τόπου μας έξω από τα εθνικά μας όρια. Όμως δεν κρίνω άσκοπο να τονίσω πως η ελληνική αρχαιολογική επιστήμη λάμπρυνε για χρόνια πολλά το ελληνικό όνομα. Αρχίζοντας από τον **Χρήστο Τσούντα**, το μεγάλο ερευνητή και δάσκαλο, θα μπορούσε κανείς να θυμηθεί μερικές από τις πιο έξοχες μορφές της επιστήμης, που το έργο τους προκαλεί το σεβασμό και το δέος σε κάθε αρχαιολόγο — Έλληνα ή ξένο. Ο Κωνσταντίνος Α. Ρωμαίος, ο **Χρήστος Καρούζος**, ο Αναστάσιος Ορλάνδος και ο Ανδρέας Ξυγγόπουλος, για να σταθώ σε μερικούς από εκείνους που βρίσκονται τώρα πια «παρά δήμον ονείρων», έδωσαν όχι μονάχα πλούσιο και έγκυρο επιστημονικό έργο, αλλά μας δίδαξαν πως η επιστήμη είναι στόχος ζωής μοναδικός και υψηλότατος. Αυτοί και άλλοι πολλοί έστησαν τα στέρεα θεμέλια της ελληνικής αρχαιολογικής επιστήμης, όπου έχουμε χρέος να οικοδομήσουμε εμείς οι νεότεροι το έργο που αυτοί άρχισαν, ο καθένας κατά τη δύναμή του.

Ο Μανόλης Ανδρόνικος

Στην κεντρική φωτογραφία του παρόντος άρθρου, αρχιτεκτονικό σχέδιο του Αναστασίου Ορλάνδου με θέμα «Πλαγία όψις του ναού του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στα Καλύβια Αττικής».